

Plovidba trgovačkih brodova bez konvoja

Sjećanje na jedan izuzetni konvojski sastav

U drugom svjetskom ratu nemoguće je bilo zamisliti plovidbu trgovačkih brodova bez konvoja. Takav sastav redovito su pratili brzi ratni brodovi opremljeni jakom oružanom obranom, najnovijim spravama za prisluškivanje podmornica i aviona te drugim modernim oružjem. Brodovi trgovačke mornarice, kao samostalni plovni objekti, isto su bili opskrbljeni modernim ratnim oružjem. Konvoj trgovačkih brodova pratili su jaki ratni brodovi, a za sigurniju plovidbu prethodno su još osiguravali i avioni.

Naša trgovačka mornarica Narodnooslobodilačke vojske u to vrijeme svega toga nije imala. To je posve razumljivo jer se tada nalazila tek u stvaranju i formiranju kako bi za teške ratne prilike najbolje mogla udovoljavati najnužnijim potrebama i zahtjevima samog ratnog vremena. Usprkos svemu tome, naši su brodovi ipak saobraćali iz godine u godinu u pravcima: obala, otoci i savezničke luke i pristaništa na talijanskoj jadranskoj obali i obratno, i to bez konvoja.

Smjerovi plovidbe pojedinačnoga broda ili pak konvoja kretali su se obično 2 Nm udaljenosti od talijanske obale. Nekako najstalniji pravac navigacione rute bio je uz talijansku obalu do luke Vieste, i onda pravac za otok Vis. Taj smjer češće se mijenjao i to u odnosu na otok Vis. Jednom se plovilo s istočne strane otoka, a drugi puta sa zapadne strane otoka Visa, već kako su nalagale momentalne ratne prilike. To se tada vršilo, ne da bi se sačuvala samo tajnost smjera patroliranih pomorskih putova za obranu naših brodova, već i zbog toga da se neki naš brod ne bi potopio ako se slučajno bez znanja našao na tom određenom plovidbenom smjeru.

Na taj način plovidba brodova naše trgovačke mornarice obavljala se s otoka Visa isključivo u noći. Vremensko trajanje noćnoga mraka bilo je dovoljno da su brodovi pred zoru mogli dohvatiti talijansku jadransku obalu. Iz talijanske luke Bari plovilo bi se tada po danu do druge talijanske jadranske luke Malfredonia ili do Vieste. Brodovi bi se obično usidriili pred lukom, i tako vezani čekali da se spusti noć kako bi još iste noći ponovno stigli do otoka Visa. Pri noćnoj plovidbi brodovi bi pazili da uvijek budu udaljeni bar 5-6 Nm od otoka Palagruže jer bi se u početku u blizini tog otoka znali pojaviti njemački avioni, za ono vrijeme dok je na njemu bila talijanska posada.

Brodovi trgovačke mornarice Narodnooslobodilačke vojske saobraćali su između talijanske i jugoslavenske obale po Jadrano pojedinačno i bez pratnje u drugom svjetskom ratu. Izuzetaka je i u tom slučaju moralo biti, a primijenio se kod prevoženja zbjega djece i žena u Italiju kada su iz unutrašnjosti zemlje izbjegli pred Nijemcima potkraj 1943. godine. Previše riskantno bi bilo njihovo pojedinačno prevoženje

brodovima bez pratnje ratnih brodova, pa je tada i z u z e t n o sklopljeno i jedno putovanje u obliku konvoja. To je možda prva plovidba u sastavu konvoja u našim vodama u predzadnjoj godini vođenja pomorskih okršaja protiv okupatora naših obalnih krajeva u drugom svjetskom ratu.

Ta konvojska plovidba s našim zbjegom djece i žena s otoka Visa, iz luke Komiža — prema mojim memoarskim zapisima i živom sjećanju — zbilja se na česti i uobičajeni način u vremenu pomorskog ratovanja za drugog svjetskog rata.

Iz svoje baze u talijanskoj jadranskoj luci Monopoli uputili su se ujutro 8. januara 1944. godine parobrodi: »LJUBLJANA« i »BAKAR« u Bari. Istoga dana stigli su u luku, ukrcali potreban ugajl i već su slijedećega dana prosljedili u luku Manfredonia. U toj talijanskoj luci komandanti brodova dobili su potrebna posljednja naređenja. Ujutro 10. januara nastavili su plovidbu laganom brzinom prema luci Vieste, kako bi tamo stigli u 12 sati. Tu ih je dostigao jedan engleski ratni brod i dalje ih je predvodio, ponajprije »LJUBLJANU«, a zatim »BAKAR«. Plovilo se određenom brzinom od 8 Nm i to najprije u kursu N 1 1/2 NW u udaljenosti od 12 Nm i to pravac na otok Biševo. Vrijeme je tada bilo vedro i tiho, što se rijetko vidi u ovome mjesecu. U daljini vidio se otok Palagruža, i kad smo ga prošli, bio je još dan. Nad nama se katkada pojavio po koji prijateljski avion, preletio nas i dalje bi pregledavao morsku površinu. Lagano se počelo mračiti, ali noć je bila svijetla kao dan pa se za puna mjeseca divno vidio čitavi horizont. Na vidiku otoka Biševa parobrod »BAKAR« pospešuje brzinu i ostavlja ovaj mali konvoj jer je prema dobivenom nalogu imao prvi pristati u luci Komiža na otoku Visu. Dok je parobrod »BAKAR« plovio mimo otok Biševo, otočna straža zapuca kao na opomenu da se pokaže ugovorene svjetiljke (fenzjere) što su bili određeni za tu noć. Usprkos isticanja ugovorenih svjetlosnih znakova, otočna straža opet puca. S parobroda »BAKAR« ponovo se pokazuju ugovoreni svjetlosni znakovi, ali uzalud. Otočna baterija otvorila je na to još i mitraljesku vatru. Izloženim svjetlima otočni stražari ne vjeruju jer iza parobroda »BAKAR« vide više velikih brodova kako se približavaju. Nepovjerenje u taj manji konvojski sastav ispoljili su zato jer su noć prije njemački borbeni čamci puškarali s našim vojničkim položajima na otoku. Parobrod »BAKAR« ipak je smiono prošao kroz tu baraznu vatru i uplovio u luku Komižu na otoku Visu. Straža u komiškoj luci opet puca na parobrod »BAKAR«, iako se ističu ugovoreni svjetlosni znakovi. Na to parobrod »BAKAR« uplovi u luku, i tu se svezao uz obalu. Kratko vrijeme iza toga doplovila je i »LJUBLJANA.« Engleski ratni brod, što je služio za konvojsku pratnju, čekao je na izlazu luke.

Na samoj obali narod je u zbjegu čekao spreman za ukrcavanje na brodove. U parobrod »LJUBLJANA« ukrcalo se 1.300 ljudi, a u parobrod »BAKAR« preostalih 600 članova toga zbjega. Sve je u najboljem redu ukrcano u vremenu od jednog sata. U 11 sati noću brodovi su se u malome konvoju vratili istim morskim putem u Italiju. Sunce je osvijetlilo pred talijanskom lukom Vieste. Odatle su prosljedili istim redom najprije u Bari, gdje su ostali do zalaska sunca. Na sidru ispred luke nalazili su se do ponoći, a zatim su produžili za Brindisi, kamo su pred ulaz u luku stigli u samu zoru. Pred lukom Brindizija čekali su par sati, dok im engleski ratni brod nije signalizirao da uplove u samu luku. Parobrodi »LJUBLJANA« i »BAKAR« uplovili su zatim u luku, a engleski ratni brod prosljedio je ponovno prema luci Bari.

Time je bio ovaj ratni konvojski zadatak izvršen, a cilj postignut. Opis tih ratnih zbivanja u isto vrijeme je i moj ratni pomorski doživljaj kao i sjećanje na naš prvi izuzetni konvojski sastav u ratnim operacijama naše trgovačke mornarice u sastavu NOVJ za vrijeme drugog svjetskog rata.

U povodu Dana pomorstva predajem ovo sjećanje mladima u nasljedje da ga čuvaju dužnim poštovanjem prema prohujalim ratnim časovima. Oni su danas već postali sastavni dio naše junačke prošlosti, a ispisani su na dičnim stranicama povijesti našega pomorstva.

Djeca i starci na parobrodu »Bakar« u Komiži, koji će ih prevesti u zbjeg

